

IRAK'TA HAŞDİ ŞABI'NİN STATÜ TARTIŞMALARI VE GELECEĞİ

“

Mayıs 2020'de göreve başlayan yeni Başbakan Mustafa el-Kazımî'nin güvenlik sektöründe hızlı atamalar yapması dönüşümün Haşdi Şabi'ye de uzanacağına dair beklentiler oluşturmuştur.

”

Bilgay Duman

ORSAM Irak Çalışmaları
Koordinatörü

Mehmet Alaca

Uzman, ORSAM

I ŞİD'in Irak'ta 2017'deki bölgesel yenilgisinden sonra ve özellikle 3 Ocak 2020'de ABD'nin hava saldırısında İranlı General Kasım Süleymani ile birlikte Haşdi Şabi Heyet Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi el-Mühendis'in öldürülmesiyle birlikte Haşdi Şabi'nin rolü, Irak Güvenlik Kuvvetleri'ne tam olarak entegre edilmesi talepleriyle, giderek daha fazla sorgulanmaktadır. Mayıs 2020'de göreve başlayan yeni Başbakan Mustafa el-Kazımî'nin güvenlik sektöründe hızlı atamalar yapması

dönüşümün Haşdi Şabi'ye de uzanacağına dair beklentiler oluşturmuştur. Nitekim 4 Haziran 2020'de Haşdi Şabi'nin yeniden yapılandırılmasına ilişkin yayınlanan yeni kararnamede örgütün şehirlerdeki tüm askerî bürolarının kapatılması, milis güçlerinin isimlerinin sili-

nerek 2019'daki yapılandırmada belirlenen “alay” veya “tugay” gibi resmî askerî adları kullanması şart koşulmuştur. Haşdi Şabi mensuplarının siyasi ve hizipsel tüm bağlarının koparması gerektiği kaydedilen kararnameye göre, yeniden yapılanmaya Sünni güçlerden olu-



şan Haşdi Aşairi'nin dahil edilecektir. 30 Mayıs'ta başlayan çalışmaların ise 30 gün içerisinde tamamlanması öngörülmüştür.

Kazımı'nın selefi Adil Abdulmehti, 1 Temmuz 2019 tarihinde başkomutan sıfatıyla, Haşdi Şabi bünyesindeki grupların adını taşıyan tüm büroların kapatılacağı ve söz konusu milis güçler için "alay" ve "tugay" terimlerinin kullanılacağına ilişkin kararname imzalamıştır. 31 Temmuz'a kadar süre tanınan söz konusu kararlar ulusal egemenlik ve asker-sivil ayrımının tahkimatı hedeflense de uygulama başarısız olmuştur. Örgüt üzerindeki İran

hegemonyasını kırmayı amaçlayan kararın ardından, Abdulmehti, Eylül 2019'da Haşdi Şabi'nin teşkilat yapısında bazı değişiklikleri öngören bir kararname yayımlayarak Haşdi Şabi Heyet Başkan Yardımcılığı makamını feshetmiş; Haşdi Şabi Heyet Başkanlığı'nın yanına Genel Sekreterlik ve Genelkurmay Başkanlığı getirmiştir. Ancak Abdulmehti'nin çabalarına rağmen, suikastla öldürülene kadar, Mühendis'in örgüt üzerindeki etkinliği devam etmiştir.

Kazımı'yi Bekleyen Zorluklar

Terör örgütü IŞİD'in 2014'te Musul'u ele geçirmesi ardından, Irak'taki Şiiilerin dini mercii Ayetullah Ali es-Sistani'nin cihat fetvası üzerine kurulan Haşdi Şabi'nin yeniden yapılandırılması IŞİD'e karşı zaferin ilan edildiği 2017'den bu yana gündeme gelmektedir. 2016'da kararname ile Başbakanlığa bağlanarak devlet kontrolüne alınmaya çalışılan Haşdi Şabi'nin dönüşümü, eski Başbakan Abdulmehti'nin bir yıl süren kısa yönetiminde gündemden düşmemiştir. Haşdi Şabi bünyesinde İran'a yakın grupların kontrolsüz hareket etmesi ve ABD-İran geriliminin tarafı/hedefi olması Irak'a siyasi, askerî ve ekonomik maliyetler yaratmaktadır. Milis gücüne bağlı birliklerin devletten maaş almasına rağmen farklı ajandalara sahip olması, ülkenin güvenlik sektörüne disiplin ve imaj açısından zarar vermektedir. Öte yandan, ABD'nin Haşdi Şabi bünyesindeki İran'a yakın grupları ve liderlerini kademeli olarak terör listesine alması, Bağdat yönetiminin çıkmazını derinleştirmektedir.

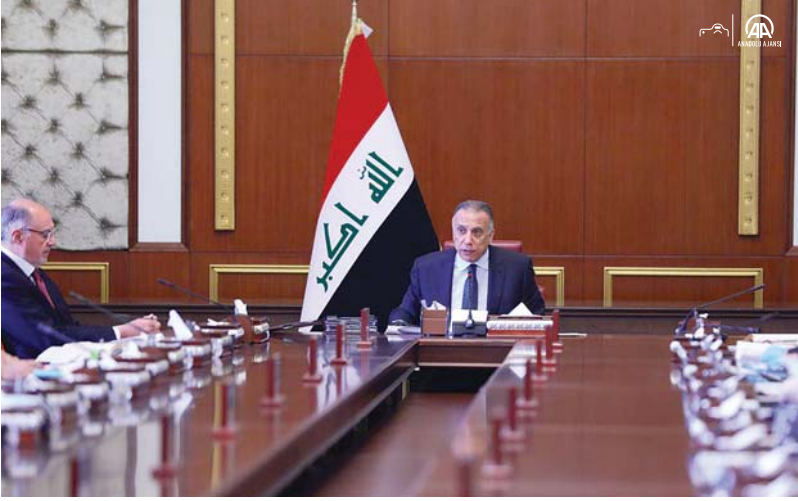
“

Başbakan Kazımı'nın güvenlik sektöründe hızlı değişiklikleri ve 4 Haziran kararnamesi, bu değişikliklerin Mühendis'in öldürülmesinin ardından iç ayışmalar yaşayan Haşdi Şabi'yi kapsadığını göstermektedir.

”

Bu ağır mirası devralan Kazımı, Haşdi Şabi'nin yapısının düzen-





leneceğini söylemiştir. Bu çerçevede 4 Haziran'da yayınladığı kararname, her ne kadar yasal çerçeveye sahip olsa da dağınık bir milis gücü olan Haşdi Şabi'nin dönüşümünde kritik bir adım olarak değerlendirilmiştir. Kararnamenin akibetini zaman gösterecek olsa da göreve başladıktan kısa süre içinde güvenlik sektöründeki önemli atamalar yapan Kazımi'nin başarı şansı yüksek görünmektedir. Abdulmehdi döneminde arkasında İran'ın olduğu düşünülen siyasi bir kararla Terörle Mücadele Kurumu Başkan Yardımcılığı görevinden alınan IŞİD'le mücadelenin önde gelen isimlerinden Korgeneral Abdulvahap es-Saadi'yi Terörle Mücadele Kurumu'nun başına getiren Kazımi, aynı zamanda İran'a yakın olduğu düşünülen Irak Silahlı Kuvvetleri Askerî Sözcüsü Abdulkerim Halaf'ı görevden alarak yerine Ortak Operasyonlar Komutanlığı sözcüsü olarak görev yapan Yahya Resul'u atamıştır. Ayrıca, Kazımi imzasıyla silahlı kuvvetler içerisinde birçok yeni atama gerçekleştirilmiştir. Başbakan Kazımi'nin güvenlik sektöründe hızlı değişiklikleri ve 4 Haziran karar-

namesi, bu değişikliklerin Mühendis'in öldürülmesinin ardından iç ayrışmalar yaşayan Haşdi Şabi'yi kapsadığını göstermektedir.

Haşdi Şabi üzerinde ciddi hakimiyeti olan Süleymani ve Mühendis'in öldürülmesi, Kazımi'ye örgüt yapısını düzenleme konusunda avantajlı bir atmosfer sağlayabileceği gibi Sistani'ye yakın Haşdi Şabi içerisindeki grupların örgütten ayrılması da birçok muhtemel senaryoyu gündeme getirmektedir. Nitekim Sistani'nin fetvasıyla kurulan Haşdi Şabi'nin, IŞİD'e karşı zaferin ilan edilmesinin ardından takındığı tutumdan ve bünyesindeki İran'a yakın grupların mevki bölüşümü ve karar alma mekanizmalarında dini merciye bağlı grupları yeterince dikkate alması rahatsızlık yaratmıştır. Özellikle örgütteki ekonomik, askerî ve yönetsel konulara ilişkin yaşanan mücadele, Mühendis'in ABD hava saldırısında öldürülmesi ardından ciddi anlamda gün yüzüne çıkmıştır. Öyle ki İran destekli gruplarla yaşanan ayrışmalar nedeniyle Sistani'ye yakın Haşdi Şabi bünyesindeki Ensar el-Merciiye,

Savaşçı İmam Ali Tugayları, Ali Ekber Tugayı ve Savaşçı Abbas Tugayı 19 Nisan'da imzalanan bir kararname ile askerî ve idari olarak doğrudan Başbakan'a bağlanmıştır. Kararın arkasında aynı zamanda 20 Şubat'ta İran'a yakınlığıyla bilinen Ketaib Hizbullah'ın eski komutanlarından ve Sistani yanlısı gruplarla ihtilafları bulunan Abdulaziz Ebu Fedek'in, Mühendis'in halefi olarak Haşdi Şabi Genelkurmay Başkanlığı'na seçilmesi yatmaktadır.

Haşdi Şabi'nin Geleceği

İran ile net bir ayrışmanın yaşandığını gösteren Sistani yanlısı grupların bu ayrılığıyla birlikte Tahran yanlısı grupların Haşdi Şabi içerisinde yalnızlaşacağı muhtemel görünmektedir. Zira Ketaib Hizbullah ve Asaib Ehlil Hak'ın reddetmesine rağmen İran'ın, Kazımi'nin başbakanlığını onaylamak durumunda kalmasının bu sürece yansımalarının olması beklenmektedir. Ayrıca, kendisine yakın grupların gelecekte herhangi yaptırımla yüzleşmesini istemeyen Sistani'nin söz konusu grupları siyasi, mezhepçi ve etnik tartışmalardan uzak tutarak devlete sadık bir imaj kazandırmak istediği düşünülebilir. Ayrıca, dini mercinin Haşdi Şabi üzerinden otoritesine karşı olumsuz bir düşüncenin oluşmasını istemediği de anlaşılmaktadır.

Sistani yanlısı grupların Başbakan'a bağlanması, Haşdi Şabi'nin yeniden yapılandırılması veya tamamen orduya entegre edilmesi arzusunun bir göstergesi olabilir. Haşdi Şabi üzerindeki 'fetva dokunulmazlığı'nın ortadan kalkması, hükümetin kanun dışı hareket eden ve İran tarafından desteklenen grup-

ları kontrol altına alması konusunda kolaylaştırıcı etki sağlayabilir. İran yanlısı Fetih Koalisyonu'nun Kazımı'ye verdiği destek dikkate alındığında bu süreçte Haşdi Şabi'nin İran kanadının içerisinde ayrışmaların yaşanması gündeme gelebilir. Zira Ketaib Hizbullah ve Asaib Ehlil Hak Kazımı'ye karşı çıkarken Irak'taki en eski ve örgüt içindeki en güçlü milis gruplarından Bedir Örgütü lideri Hadi el-Amiri, Kazımı'yi desteklemiştir. Amiri'nin, Mühendis öldürüldükten sonra Haşdi Şabi'de boşalan yere geçmek istediği bilinmektedir; ancak Amiri'nin aksine Ebu Fedek seçilmiştir. Bu bağlamda Haşdi Şabi'nin yapısal dönüşümü ihtimalinde Amiri isminin öne çıkması muhtemel olabilir. Nitekim 4 Haziran kararnamesinin hemen ardından milletvekilliğinden istifa eden Amiri'nin, örgütün başına geçeceği tartışılmıştır.

Haşdi Şabi ile ilgili bu yeni durumun örgütü dönüştürmek isteyen Kazımı'ye avantaj sağlaması, yüksek düzeyde reformların yapılabileceğine işaret etmektedir. Nitekim Ketaib Hizbullah ve Asaib Ehl'il Hak'ın Kazımı'ye yönelik sert tutumunun arkasında bu dönüşüm endişesinin yattığı düşünülebilir. Bu bağlamda, Kazımı'nin Ebu Fedek'i onaylamama ihtimali dönüşümün en önemli ve ilk işareti olacaktır. Buna karşın, Tahran ve Washington'la ilişkilerin dengesini yakalamaya çalışan Kazımı'nin daha mutedil adımlar da atabilir. Nitekim Kazımı'nin, Haşdi Şabi genel merkezini ziyaret etmesi ve örgütün üniformasını giymesi tartışmalara neden olsa da ziyarette örgütten daha önce ayrılan Sistani yanlısı grupların liderlerinin hazır



bulunması ve görüşme yapılan sa- londa İranlı komutan Kasım Sü- leymani'ye ait görsellerinin kaldırılmış olması Kazımı'nin örgütü normalleştirme çabaları olarak de- ğerlendirilmektedir. Ancak örgütte İran hegemonyasının kırılmaması, düzensizliğin giderilmemesi ve ordu ile ilişkisinin sağlamlaştırıl- maması halinde çözümlerin de- vam etmesi kaçınılmazdır. Bu du- rumun Kazımı'yi dönüşüme zor- layacak temel motivasyon olacağı değerlendirilebilir.

“

İran, Süleymani ve Mühendis'in öldürülmesinin ardından, Irak'taki çıkarlarını korumak için İslami Direniş Cephesi isimli yeni bir şemsiye grubu kurarak en kötü seçeneğe karşı hazırlıklı olduğunu göstermiştir.

”

İran, Süleymani ve Mühendis'in öldürülmesinin ardından, Irak'taki çıkarlarını korumak için İslami Direniş Cephesi isimli yeni bir şemsiye grubu kurarak en kötü seçeneğe karşı hazırlıklı olduğunu göstermiştir. Asaib Ehl-il Hak, Ke-

taib Hizbullah, Bedir Örgütü ve Harekât en-Nucebba gibi grupların içinde olduğu cephenin Haşdi Şabi ile resmi bağı bulunmamakta ve Tahran'dan destek almaktadır. Bu bağlamda, son dört ayda yükselen ABD-İran gerilimiyle birlikte adı önceden duyulmayan Usbat el-Thaereen, Ashab-ı Kehf ve Kabdetu'l-Huda adlı Iraklı Şii milis grupların ortaya çıktığı dikkate alındığında İran'ın seçeneklerini çeşitlendirdiği gözlemlenmektedir. Yeni grupların stratejileri ve amaçlarının merkezi otoriteyi güçlendirmek isteyen Kazımı'yi zor durumda bırakması muhtemeldir. Bu durum Kazımı'nin, Haşdi Şabi'ye yönelik sert kararlar almasına ket vuracaktır. Irak'ta IŞİD'in eylemlerinin hız kazanması, ABD'nin askerî varlığına ilişkin tartışmalar, Kovid-19 salgını, protestolar ve ekonomik kriz, Haşdi Şabi gibi etki ve nicelik olarak büyük bir yapıyı dönüştürme noktasında Kazımı'yi zorlayacak diğer faktörler olacaktır. Doğal bir iç dönüşüm sürecine giren Haşdi Şabi'de dönüşüm sürecekte olsa da Kazımı'nin kısa vadede örgütü tam anlamıyla kontrol altına almasının zor olacağını ifade etmek mümkündür. ■